استقلال خپلواکی
www.esteqlaal.net

روانشاد پوهاند عبدالحی حبیبی دوشنبه ۱۷ جولای ۲۰۲۳

د احمدشاه بابا دیوان

دریمه برخه

د احمد شاه بابا د کلام عمومی بنیګړي

لکه موږ چه د مخه په پخوانیو نشراتو کي مفصلاً لیکلي وه ۱۱ شاعري د .۱۱د عبدالقادر خان د دیوان مقدمه طبع د قندهار ص ۳۱ وګوري.

انسان د فطرت ږغ او د زړه د کومي آواز دئ، شعر د انسان د زړه او دماغ ترجمانی کوي، او د عواطفو او احساساتو له چیني څخه زیږي نو هغه زړه چه مرکز او منبع د ښو احساساتو او پاکو جذباتو او ښو عاطفو وي، سلیم شعر، او سمه وینا او اثر بخښونکي ږغ څني را وزي، احمد بن عمر چه په نظامی عروضی سمرقندی مشهور، او له پوهانو څخه د سپړمي هجری پیری دی (حدود ۵۵۰هـ) لیکي چه: ”شاعر ښائي سلیم الفطرة عظیم الفکرة صحیح الطبع جید الرویه، دقیق النظر وي...“ ۱۲

---

salamwatanam@gmail.com

۱۲چار مقاله ص ۳٤ طبع د برلين.

په دغه صفتونو چه عروضی د شاعر د پاره لازم ګڼلي دي، زموږ غازی احمد شاه پوره ستايلي وو د احمد شاه بابا د پاچهي حيات، او د عدالت رويه، او د ده ملت خواهي او لوړ همت او عزم، او بيا د ده ميړانه او ښندنه دلالت کوي، چه ده لوی فکر، او سمه طبع، او نری نظر، او سليم فطرت درلود.

نو ځکه د ده شاعری رشتينی شاعری ده، او ويل ئې د زړه له کومي دی!

د احمد شاه بابا په شعر کي د ده لوړ فکر هسک همت د پښتونوالی جذبات، د شاهنشاهی جګ افکار د بخښني او ښندني هسک عواطف د توريالی توب برجسته احساسات، د جهانګيری د شجاعت عزم، د ايمان او عقيدي ټينګار، د عشق سوزان دردونه، د ميني د دنيا عجيب او غريب ګذارشات ښکاره دي!

د توری پر ميدان يو بريالی او ننګيالی سرباز دی، د پښتنوالی پر ډګر يو بشپړ پښتون دی، د ديانت او تصوف او ايمان په خوا کي لوی متدين او متشرع روحاني دی، د سياست او مشرتوب له پلوه د خپل عصر لوی سياسی مشر او فاتح دی. دغه ټوله خواوي د ده په وينا کي سته او په اجتماعی دنيا کي تکړه موراليست moralist دی، د ده وينا اخلاقی مزايا لري؛ ويل ئې ساده او دلکش او مؤثر دي، شعری صنائع او بديعي فنون هم د ده پر وينا اثر لري، د تصوف له دنيا څخه دی ډير ږغيږي ځکه نو د ده د کلام لوی برخه هم د تصوف له اصطلاحاتو ډکه ده، توريالي توب، شجاعت، سربازي، ښه اخلاق، سخاوت، تواضع او نور ښه خويونه ستايي، او خپل ملت ته ئې تشويق ورکوي. حماسي احساسات ئې هم خورا لوړ او تند دي، کله د يوه بريالی حربی قوماندان په ډول د توريالی توب په ستاينه او تشويق کي خواږه مضامين وايي! کله د وطن د حب تبليغ کوي؛ او پښتانه ملی وحدت ته را بولي، او کله د علم و خوا ته ښه تشويقونه فرمايي.

د احمد شاه بابا وينا له تعقيد او ابهامه څخه تشه ده، خپل لوړ افکار، او د سوی زړه ږغ، په ساده او خوږو الفاظو ښکاره، ګران تشبيهونه نه لري، له وينا څخه ئې د پښتنوالي بوی راځي، محبوبه هم د پښتون په دود ستايي او د تصور او تخيل په دنيا کي هم د پښتنوالي تر حدود نه وزي.

دا د احمد شاه بابا د کلام عمومي مزايا وه، اوس به نو لږ لږ د ده د کلام پر مهمو برخو څه څيړنه هم وکو چه ښاغلو ويونکو ته ښه ښکاره سي.

تر ټولو دمخه د ده له دغه يوه بيته ئې د شعر حقيقت ښه څرګنديږي، چه د ده شاعری تشه وينا نه وه؛ بلکه د زړه له منځه څخه ئې ږغ راوت:

بې له عشقه شعر وايې له ويلو شرم ته که!

احمد شاه بابا او د وطن مینه

په پښتنو کي ډیر لوی لوی شاهنشاهان تیر سوي دي، پښتنو لودیانو او خلجیانو، په خورا عظمت پر ټوله هندوستان او پښتونخوا حکومت کاوه، شیرشاه سوری چه د هند مشهور او عادل شهنشاه دئ، حکومت ئې د ګنګا له څنډو د پښتنو تر غرو پوری خپور وو، مګر اکثرو شاهنشاهانو د وطن غرونه پرې ایښي، او په خپلو نیولي مملکتو کي ورک او میشته وه، د افغانستان په شاهانو کي احمد شاه بابا په حب الوطن او سیاست کي ډیر د شهنشاه محمود زابلی سره مشابهت لري، ولي چه دواړو، سره د نیولو د ډیرو ارتو مملکتو بیا هم مرکز په خپل وطن کي ټینګ کړي او دغه مځکه ئې د خپلو ټولو مملکتو عمراني او ادبي او علمي او اقتصادي مرکز ګرزولې وه.

احمد شاه بابا له خپلي مځکي او خپلو غرو سره ټینګه مینه درلوده، ده د پښتنو په اصلی مملکت کي له ملتانه تر هراته په کوچنیوالی ژوندون کړی، او خپل د خالپوځو ځای ئې هیڅ کله نه دي هیر کړي!

احمد شاه بابا خپل وطن پخپلو طبیعی حدود کي ښه پیژاند، او په دغه نکته ښه پوه وو، چه پښتانه نه ښائي د دغه غرو مرکزیت له لاسه وباسي، او لکه نور شاهان پخپلو مفتوحه مملکتو کي ورک سي.

د احمد شاه بابا دغه وطني مینه او "ملي نظریه" وه، چه د ده د افغانستان یومستقل دولت د پښتونخوا په غرو کي بیا تشکیل کئي، او دا څو پیړۍ تر ده وروسته پر هغه تشکیل پاته دي!

د احمد شاه بابا ژوند ملی ژوندون وو، په عیش او تنعم پابند نه وو، ځکه نو ده د پښتونخواه سپیره غرونه، د مفتوحه مملکتو تر عیش خوښ کړي او هغه وخت چه د ډهلی پر تخت کښینستي هم ئې خپل وطن په یاد وو، او د دغي خاوري په مینه کي ئې خواږه اشعار ویلي دي!

د احمد شاه بابا وطني اشعار، دومره سوزان او له جوشه ډک، او د میني او محبت له احساساتو څخه سرشار دي، چه هر پښتون ئې په ویلو متأثر او متهیج کیږي.

احمد شاه بابا د شاهنشاهی د شوکت او عظیمته سره د هندوستان په زنګلو کي پروت دئ، د ده بریالي لښکر د ډهلی ښار فتح کړ، او د پښتنو پلار په خورا عظمت او برم او جلال هغه ښار ته داخل سو، چه پخوا هم د پښتنو په لاس کي وو، فتح او نصرت، د هندوستان شاهنشاهي نیول، خو داسي چاري دي؛ چه ضرور به احمد شاه بابا په خوښ شوي وي، مګر سره د دغه هم لکه چه د ده زړه د وطن پر غرو ګرزیدي، وګوري په دغه بیت کښي دغه حالت څنګه تصویر کوي:

د زړه ګل به مي له خاورو کا سر پورته

salamwatanam@gmail.com

که نسیم له کوهستانه رسیده

د پښتونخوا د غرو نسیم او نری وږم د یوه پښتون کله هیرېږي؟ نو احمد شاه بابا چه هم یو رشتیني پښتون وو، تل په پردیسی کي د وطن په یاد ژړیده، یو ځاي دغه د وطن د میني د زړه لمبې په دې ډول ښئي:

د زړه فریاد مي له جدایی
چه پر وطن وي زړه څه قرار وي
اور مي ورک نشي د اشنایی
یم بې طاقته په پردیسی

احمد شاه بابا د وطن په حب کي یوه خوږه او بلیغه بدله ویلې ده، دا بدله د ده د وطن خواهی احساسات ښه تصویر کوي، او د ده د وطن غوښتلو فلسفه ځني څرګندیږي!

د پښتنو د ادب په تاریخ کي د وطن د میني اشعار ډیر او خورا غوره دي، یوه لویه برخه د پښتو ادبیاتو د وطن په ستاینه پوري مخصوصه ده [۱۳] مگر د احمد

۱۳د پښتو پر وطنیاتو باندي ما یو مفصل مضمون سره له ښو ښو نمونو د کابل د مجلې د (۷) جلد به شمارو کي لیکلی دي، شائقین دی هغه ولولي.

احمد شاه بابا دغه یوه بدله د یوه لوی دیوان قیمت لري، او ټوله وطنخواهانه جذبات،

او د وطن د ساتني حماسي احساسات ئې پکښي یو ځای کړي دي، دغه بدله موږ دلته را نقلوو:

نوربیا

salamwatanam@gmail.com